

Hantec

Petr Zpěváček

Vzájemné vlivy při formování jazyků jsou velmi dobře pozorovatelné. Tyto procesy bývají výsledkem setkávání dvou či více kultur, jejichž zástupci musí mezi sebou komunikovat. Například afrikánština v sobě nese rysy několika nesourodých jazyků (především holandštiny, angličtiny a zulu).

K jazykovým kontaktům ovšem nedocházelo jenom v jižních oblastech afrického kontinentu, ale i na území bývalého Rakouska-Uherska, jehož obyvatelstvo bylo jazykově různorodé. Názorným příkladem je **brněnský hantec**¹, který se začal formovat jako argot (mluva užívaná zástupci nízkých sociálních skupin) a v němž jsou patrné vlivy češtiny a němčiny, ale i romštiny, jidiš a italštiny. V případě němčiny se ve většině případů nejedná o výrazy přejaté ze standardní němčiny, ale o slova z vídeňského a dolnorakouského dialektu. Slovní zásoba hantecu obsahuje nejhojněji výrazy týkající se každodenního života (šalina - tramvaj), konzumace alkoholu (paluša - hospoda) a brněnských reálií (Špilas - Špilberk). V Rakousku-Uhersku byla migrace mezi Vídní a Brnem oboustranná, proto nalezneme ve vídeňském dialektu (Wienerisch) mnoho výrazů přejatých z češtiny.

V zájmu uživatelů argotu je, aby jim „obyčejní lidé“ co nejméně rozuměli. Z argotu používaného mezi sociálně slabými obyvateli se v průběhu let stala mluva, kterou mezi sebou komunikují studenti v Brně a která je v posledních letech také využívána v marketingu. Při výstupu na nádraží v Brně je i pro člověka pocházejícího z místa vzdáleného pár kilometrů okamžitě pozorovatelná změna v mluvě. Nejedná se přitom jen o „původní obyvatele“, ale o lidi, kteří se do Brna přistěhovali před pár lety. „Viděls tu koc?“ To je věta, jejíž význam pochopí většina lidí, kteří byli alespoň jednou v životě v Brně. Málakoho ale už napadne, že výraz „koc“ pochází z němčiny a jeto přejaté označení pro kočku (Katze), které v podání obyvatele Dolního Rakouska českému posluchači může vyznít jako „koce“. V češtině se slovo „kočka“ používá jako označení pro dívku. Rakušané sice toto slovo používají pouze pro kočku, ale obyvatelé Brna přenesli český význam na německé slovo. Slovo „šalina“ zase pochází z německého „elektrische Linie“ (elektriše linie).

Hantec se odlišuje od spisovné češtiny také v morfologii. Skloňování a časování je přejaté z moravských nářečí. Pro obyvatele Jižní Moravy jsou proto zcela přirozená zakončení sloves ve 3. osobě plurálu koncovkou -(ij)ó (píšó, só), změny skupiny jd- na -nd- (přinde) a skloňování slovesa být (sem, sme).

---

¹ <http://www.hantec.cz/>

Mnoho výrazů z brněnského hantecu přesáhlo hranice města Brna a našlo si své místo ve slovní zásobě obyvatel žijících ve vzdálených městech. Například ve Znojmě, které je vzdálené přes 60 kilometrů, jsou vedle „šaliny“ běžně používány výrazy „škopek“ (hlava, pivo) a „zacálovat“ (zaplatit). Tyto přejímky výrazů jsou způsobené migrací v posledních desetiletích.

Článek vychází z rozhovoru s profesorkou PhDr. Marií Krčmovou, CSc., která působí na Ústavu jazykovědy a baltistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.